

**SBĚR DAT PRO POTŘEBY PROJEKTU
„KOMPLEXNÍ VÝZKUM O SITUACI RODIN A
SENIORŮ“ - ZAMĚŘENÍ NA VÍCEDĚTNÉ A
REKONSTITUOVANÉ RODINY**

Technická zpráva z kvantitativního výzkumu

ŘÍJEN - PROSINEC 2018

1. PARAMETRY VÝZKUMU

Název: Vícedětné a rekonstituované rodiny

Předmět: Realizace dvou samostatných dotazníkových šetření pro potřeby projektu „Komplexní výzkum o situaci rodin a seniorů“ se zaměřením na vícedětné a rekonstituované rodiny.

Téma: Reflexe životních podmínek, sladování zaměstnání a rodiny, hospodaření, výchova dětí a vztahy v rodině, hodnotové orientace a postoje, specifické potřeby zkoumaných typů rodin.

Metoda: kombinace osobního (PAPI) a internetového (CAWI) dotazování

Velikost vzorku:

Šetření A) - Vícedětné rodiny (**min. N=1070**)

Šetření B) - Rekonstituované rodiny (**min. N=860**)

Lokace: Celé území České republiky

Zadavatel: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i.

Realizátor: STEM/MARK, a. s.

2. PRŮBĚH SBĚRU DAT

I. Metodologie sběru dat

Metodologie byla shodná pro šetření A) a B). Jednalo se o kombinaci PAPI (standardizovaný face to face rozhovor v domácnosti respondenta se záznamem odpovědí do papírové verze dotazníku) a CAWI (internetové dotazování – respondent vyplňuje dotazník sám). CAWI dotazování probíhalo mezi respondenty registrovanými v Českém národním panelu (ČNP), na panelu Dialog a mezi respondenty získanými metodou snowball (šetření A) 8 % tj. počet 40, (šetření B) 5 %, tj. počet 18.

II. Výběrová kritéria a jejich naplnění

Výběrová jednotka: jednotlivec - představitel cílové skupiny

Kvótní znaky: Region v členění dle NUTS3, velikost místa bydliště v členění do 5 kategorií, pohlaví respondenta. Pro nastavení kvót byly využity informace o složení populace ČR z údajů ČSÚ SLDB 2011.

Zadání šetření A) - Vícedětné rodiny = „Úplná a neúplná rodina se třemi a více nezaopatřenými dětmi ve věku do 26 let“

- úplné rodiny sezdaných i nesezdaných párů
- neúplné rodiny: minimálně 15 % z celého souboru
- děti: nezaopatřené děti do 26 let
- minimálně 200 respondentů z rodin se 4 a více dětmi
- děti: biologické (v úplných rodinách obou rodičů), adoptované, v dlouhodobé pěstounské péči (nikoli na přechodnou dobu)
- nepatří sem domácnosti, ve kterých mají rodiče nezaopatřené dítě/děti z předchozích vztahů
- minimálně 30 % mužů

Výsledek sběru dat

Počet uskutečněných kompletních rozhovorů, které obsahuje vyčištěný datový soubor: **1095**

- Neúplné rodiny tvoří rodiny: 11 % z celého souboru (tj. počet 123)
- Rodiny se čtyřmi a více dětmi: 23 % z celého souboru (tj. počet 255)
- Muži: 34 % z celého souboru (tj. počet 367)

Poměr mezi sběrem dat metodikou PAPI a CAWI byl 60:40 % (638 rozhovorů prostřednictvím PAPI a 457 rozhovorů formou CAWI)

Zadání šetření B) - Rekonstituované rodiny: „Úplná rodina s alespoň jedním nevlastním rodičem pečující alespoň o jedno nezaopatřené dítě ve věku do 26 let“

- úplné rodiny sezdaných i nesezdaných párů, partneři spolu žijí ve společné domácnosti alespoň jeden rok
- v rodině žije alespoň jedno dítě z předchozího vztahu některého z partnerů (trvale nebo převážnou část měsíce)
- v rodině mohou a nemusí být i společné děti obou partnerů
- minimálně 30 % mužů

Výsledek sběru dat

Počet uskutečněných kompletních rozhovorů, které obsahuje vyčištěný datový soubor: **861**

- Muži: 36 % z celého souboru (tj. počet 307)

Poměr mezi sběrem dat metodikou PAPI a CAWI byl 55:45 % (473 rozhovorů prostřednictvím PAPI a 388 rozhovorů formou CAWI)

Poznámka:

Ze zadaných kvót se v termínu výzkumu nepodařilo zajistit požadovaný počet neúplných rodin ze skupiny A. **Po dohodě se zadavatelem bylo odevzdáno méně neúplných rodin.** Poměr PAPI a CAWI byl nastaven tak, aby bylo možné dosáhnout **maximálního možného množství rozhovorů osobním dotazováním** i za cenu prodloužení termínu sběru dat o cca 3 týdny proti původnímu harmonogramu.

III. Popis průběhu sběru dat obou šetření

Celý průběh sběru dat zajišťovali pověřeni pracovníci v centrále společnosti spolu s 12 supervizory/oblastními zástupci, kteří koordinovali a průběžně monitorovali činnost tazatelů v terénu. Odpovědný pracovník byl v každodenním kontaktu se supervizory, aby byla zajištěna neustálá kontrola a informace o situaci sběru dat, dosud zjištěných výsledcích, případně o organizačních problémech, které byly neprodleně řešeny. Vyskytla-li se u některého tazatele nečekaná situace, obratem byli informováni i ostatní, aby se mohli na řešení možného problému předem připravit, nejlépe mu zcela předejít. Komunikace probíhala především telefonicky, ale také prostřednictvím elektronické pošty, příp. osobně (např. při kontrolách na místě dotazování).

Na denní bázi byly kontrolovány výsledky CAWI dotazování.

IV. Termíny sběru dat (2.10. - 30.11.2018)

- 2.10. – Začátek sběru dat – PILOT 15+15 rozhovorů
- 11.10. - Online evidence výsledků dotazování na PAPI pro monitoring první vlnu výzkumu, před zahájením došetření:
http://statistiky.stemmark.cz/rodiny_evid/
- 22.10. - Předávání kontaktů na zájemce o IDI prostřednictvím zabezpečeného systému Dialogin: <https://dialogin.cz>
- 29.10. – Kontrola kvót PAPI + CAWI, prodloužení sběru dat spojené s došetřením skupiny A (PAPI N=120 a CAWI N=60) a skupiny B (PAPI N=160, CAWI ukončeno).
- 30.11. Ukončení sběru dat
- 11.12. Předání datových výstupů

3. KONTROLNÍ PROCESY

Kontrola práce tazatelů = zpětné kontroly

Počet pracujících tazatelů: **305 tazatelů**
Počet dodaných dotazníků: **1143 rozhovorů**
Počet dodaných kontaktů: **881 kontaktů**

Z dodaných kontaktů bylo náhodně vybráno 30 % kontaktů, které budou do jednoho měsíce (tedy nejpozději do 16. 1. 2019 s výjimkou období vánočních svátků) telefonicky či písemně kontrolně kontaktovány s dotazy:

- Zda byl rozhovor proveden
- Jaké bylo pohlaví tazatele
- Jak dlouho rozhovor trval
- Zda nebylo dotazování spojeno s jinou komerční činností
- Věk respondenta

Kontrolní procedura bude uzavřena do 31. 1. 2019

Kontrola práce tazatelů = výplata respondentů

Pro respondenty byla účast ve výzkumu spojena s finanční odměnou. Její výplata, respektive údaje, které jsou k ní nutné (datum narození, číslo účtu), slouží jako další podklad k ověření provedení rozhovoru.

4. VYUŽITÉ MATERIÁLY/ KOMUNIKOVANÉ PODKLADY K VÝZKUMU

- Dotazník A a B
 - Avízní dopis do domácností
 - Formulář pro odměnu domácnosti
 - Dopis pro tazatele
 - GDPR souhlas s předáním kontaktu do VUPSV
 - Příručka pro tazatele (výběrový postup)
 - Dotazový úkol s kvótami na výběr respondentů včetně podílu sledovaných podskupin (4+ dětí, neúplné rodiny)
 - Naprogramovaný dotazník pro CAWI včetně screeningu a odkazu na snowball
-
- Výsledky pilotu – zpětná vazba od tazatelů a doporučení pro úpravu dotazníku
 - Odkaz na online statistiky pro kontrolu kvót
 - Naplněnost kvót po první vlně výzkumu před zahájením došetření
 - Kontakty na zájemce o IDI

5. ZHODNOCENÍ VÝZKUMU Z HLEDISKA JEHO MOŽNÉHO POKRAČOVÁNÍ

I. Metodologie sběru dat

- Zadavatelem požadované minimální množství rozhovorů pro dané dvě cílové skupiny, které nabídka STEM/MARK jen mírně navýšila, bylo z našeho pohledu v daném termínu výzkumu maximální možné. Zvolená kombinace osobního dotazování a online panelu s využitím snowballu zajistila vedle vyššího dosažitelného množství rozhovorů také optimální heterogenitu výsledného datového souboru.
- Při případném požadavku na vyšší množství rozhovorů bychom již na základě aktuální zkušenosti s realizací výzkumu museli uvažovat o spolupráci s jinou agenturou a doplnění jiného online panelu.
- Některé z požadavků zadavatele na konkrétní kvóty (mnohočetné rodiny neúplné s více než 3 dětmi) se ukázaly jako v praxi nerealizovatelné.
- I přesto, že výsledky výzkumu by mohly posloužit u jeho budoucího pokračování ke stanovení přesnějších kvót (například na vzdělání), doporučili bychom nadále při takto specifikované cílové skupině opět dopředu zadat jen kvóty na kraj a velikost místa bydliště.
- Využití online panelu přináší na rozdíl od osobního dotazování teoretickou možnost oslovení stejných respondentů opakovaně studii longitudinálního charakteru ovšem s negarantovaným výsledkem kvůli průběžné obměně online panelu a změně situace dotazovaných.

II. Dotazník

- V obou typech průzkumů se ukázalo jako velmi vhodné (jak pro práci v terénu, tak pro následné čištění dat) sjednocení struktury dotazníků a číslování otázek (tj. stejné otázky měly stejné číslování). Tento způsob zpracování dotazníků lze pro další obdobné výzkumy jednoznačně doporučit.
- V samotném dotazníku se z hlediska terénního šetření a následného čištění dat nevyskytly zásadně problematické otázky/bloky. Přesto, co se týče struktury dotazníku, je třeba zmínit několik bodů, které jsou v dalších šetření podobného typu ke zvážení:
 - V případě výzkumů zaměřených na úzce definované či specifické cílové skupiny doporučujeme zařadit „screenovací“ otázky vždy na začátek dotazníku. V tomto případě se jednalo o otázky na složení domácnosti. Tazatel (u F2F dotazování), ale i respondent, si tak udělá konkrétní představu, koho (tedy zde jaký typ rodiny) dotazuje. V online dotazování se tyto otázky využijí pro vyhledání správných respondentů. (otázky s1_1 až s7_2)
 - V samotném dotazníku se ukázalo jako poměrně komplikované (u obou typů šetření A i B, při F2F i online dotazování) vyplňování sekce otázek na děti, které jsou z předchozích vztahů a žijí mimo dotazovanou domácnost. V této sekci byly např. opakovaně zaznamenávány děti, které v domácnosti žily atp. Tyto nepřesnosti byly následně zohledněny při čištění dat. Pro průchodnost a srozumitelnost dotazníku je ale tento blok otázek velmi náročný a

vykazuje vyšší chybovost při vyplňování (ať už F2F nebo online). V dalších šetřeních tohoto typu je třeba zvážit, zda jej nepřesunout za screenovací otázky v úvodu dotazníku (v takovém případě se s větší pravděpodobností vyhneme duplicitním či nepřesným informacím), případně zjednodušit, lépe definovat či zkrátit nebo snad i zcela vyřadit (vzhledem k relevantnosti zastoupení v cílové skupině). (Jedná se o otázky q31_1 až q39)

- Určité problémy, především ve F2F dotazování, se ukazovaly při vyplňování otázek zařazených v pozdější části dotazníku – speciálně se jednalo o otázky na počet členů domácnosti (otázky q44_1 až q45) a o otázku na pracovní úvazek (otázka q62). Vzhledem k tematickým blokům dotazníku dává toto zařazení smysl, naopak vzhledem k přesnosti vyplňování a srozumitelnosti by tyto otázky měly být spíše v úvodu (v návaznosti na otázky „screenovací“).
- Délka dotazníku (nad 45 minut) je hraniční. Především u F2F dotazování je pro tazatele i respondenty vyplňování poměrně náročné. U on-line dotazování se doporučuje délka do cca 30 minut. Jde především o udržení pozornosti respondenta/tazatele a zajištění lepší validity dat.
- Jako zajímavá se ukázala otevřená otázka na konci dotazníku. Poměrně rozsáhlejší výpovědi respondentů svědčí o tom, že téma pro ně bylo určitým způsobem osobní/atraktivní.

6. VÝSTUPY Z VÝZKUMU

Datová matice za A) - Vícedětné rodiny:

data_rod_fin.sav

Datová matice za B) - Rekonstituované rodiny:

data_rek_fin.sav

Technicka zprava z vyzkumu_2018.docx

7. REALIZAČNÍ TÝM

Sběr dat, terénní práce:

[REDACTED]

Zpracování dat: [REDACTED] senior analytik

Vedení projektu: [REDACTED] vedoucí výzkumných projektů